

Cây gậy thần
(Truyện cổ dân tộc Tày)

Chàng Mồ Côi tốt bụng nên có được cây gậy thần làm người chết sống lại. Nhờ gậy thần, chàng làm được nhiều điều thiện, song một lần chàng đã gặp phải kẻ lấy oán trả ân...

Ngày xưa, ở bên sông, có một chàng mồ côi, không cha mẹ, anh em, không người thân thích. Chàng sống một mình trong một túp lều nhỏ vừa kê được một chiếc giường và đặt được ba cái chân rau làm bếp. Chàng sinh sống bằng nghề câu cá. Ngày nào người ta cũng thấy Mồ Côi ngồi câu cá ở bờ sông. Chiều chàng lại xách giỏ cá vào đổi lấy gạo.

Mồ Côi rất tốt bụng. Thấy ai có khó khăn chàng cũng thường hay giúp đỡ.

Một hôm trời mưa lạnh buốt đến tận xương, người không dám ra đồng, chó không buồn xuống gác, mà Mồ Côi thì vẫn có mặt ngoài bờ sông. Nhưng hôm ấy thả câu từ sáng đến chiều mà vẫn không được con cá nào. Mặt trời đã gác núi, chàng toan sửa soạn để về bỗng thấy dây câu rất nặng. Nhấc lên chỉ thấy một chiếc gậy dài bằng hai gang tay phủ kín rêu xanh lớp nhớt mắc ở lưỡi câu. Toan cầm gậy vứt xuống nước, Mồ Côi bỗng nghe có tiếng nói ở bên tai:

- Gậy thần cứu được người chết sống lại đấy. Con hãy đem về để cứu giúp thiên hạ.

Chàng lấy làm lạ, ngoảnh bên phải, ngoảnh bên trái, quay sau lưng xem có ai đang nói với mình, nhưng không thấy gì. Chàng đoán là lời thần mách bên cầm gậy trở về.

Bước chân vào tới sân, chàng nhìn thấy một con chuột chết ở sân, bèn đem gậy gõ thử vào thân con chuột. Quả nhiên con chuột cựa quậy rồi sống lại. Chàng đốt lửa đem chuột vào sưởi. Chuột ngỏ lời cảm ơn và hứa sẽ báo đền. Ngay tối hôm ấy, chuột đi tha gạo về cho Mồ Côi nấu cơm. Từ đó chuột luôn quần quýt ở bên cạnh người. Sáng hôm sau, Mồ Côi dậy sớm định đi câu cá. Vừa ra tới sân thì có người đến báo trên bản có người chết đêm qua và gọi chàng lên giúp đóng áo quan. Nhớ tới gậy thần, Mồ Côi vội vã mang đến nhà có người chết, ngỏ ý thử cứu xem sao. Vợ người chết buồn rầu nói: - Nhà tôi chết lạnh từ nửa đêm rồi, chưa chắc còn chữa sống được. Nhưng nếu anh cứu được thì chúng tôi chẳng bao giờ quên ơn.

Mồ Côi gõ nhẹ đầu gậy vào xác chết. Tự nhiên người chết cử động rồi cựa mình ngồi dậy. Mọi người xúm lại hỏi han tíu tít ca ngợi Mồ Côi hết lời.

Một lát sau, bà chủ nhà đem tặng Mồ Côi một gánh gạo và hai mươi lạng bạc gọi là đền công lao. Mồ Côi không nhận bạc, chỉ nhận một gánh gạo. Cơm nước xong, Mồ Côi cùng nhiều người sửa soạn ra về. Chợt có tin báo công chúa vừa chết hôm qua. Nhà vua cho loan báo khắp thiên hạ: ai cứu sống được công chúa thì sẽ được kén làm phò mã và sẽ được chia cho nửa nước.

Nghe tin, tất cả mọi người đều giục Mồ Côi mau mau đi cứu công chúa. Mồ Côi gật đầu, tiến kinh. Con chuột vẫn theo chàng không rời. Đi được một lúc thì gặp một con ếch chết khô dọc đường. Sẵn gậy thần trong tay, Mồ Côi cứu ếch sống lại. Ếch hết lời cảm tạ Mồ Côi và cũng xin đi theo. Đến trưa, Mồ Côi lại thấy một con chim chích chòe chết lẫn ở cạnh đường. Gậy thần gõ xuống, chim rùng mình rũ lông rồi sống lại. Chim cảm tạ Mồ Côi rồi cũng xin đi theo. Cuối cùng trên đường đi, chàng lại cứu sống một người đàn ông chết về bệnh dịch. Hỏi họ tên, quê quán, người kia tự xưng là Thượng sơn Đại Vương đến đây lâm bệnh và bị bọn lâu la bỏ lại. Đại Vương hết lời cảm tạ Mồ Côi đã cải tử hoàn sinh cho mình và tình nguyện đi theo hầu hạ chàng suốt đời. Thấy Mồ Côi bỏ gậy vào trong cái bao phục hấn liền đeo giúp cái bao để đỡ nhẹ cho ân nhân. Mồ Côi không ngờ lòng tham của hủn, liền thật thà giao cho bao phục.

Chàng cùng ếch, Chim, Chuột và Đại Vương lại lên đường. Bọn họ đi tới một bản thì trời tối. Đại Vương bảo Mồ Côi:

- Anh hãy tạm nghỉ đầu làng đây một lúc để tôi vào hỏi nhà trú chân đêm nay. Khi nào trời ra đón thì anh hãy vào, vì đây là làng của bọn cướp.

Tin lời, Mồ Côi cùng ếch, Chuột, Chim, nghỉ ở đầu bản, không ngờ đến lòng tráo trở của Đại Vương.

Đem cái bao phục, hấn rảo bước đến kinh thành ra mắt nhà vua xin cứu công chúa. Vua và hoàng hậu hối hả dẫn hấn vào phòng công chúa. Cây gậy thần gõ xuống lập tức công chúa dần dần hồi tỉnh rồi ngồi nhồm dậy. Vua và hoàng hậu vô cùng vui mừng, hỏi han tít tít, rồi chỉ Đại Vương nói với con gái:

- Đây là vị ân nhân của con. Chàng vừa cứu sống con đó. Theo lời cha mẹ đã hứa, chàng sẽ là phò mã, con hãy lạy chàng cho phải đạo.

Đại Vương há hốc cái miệng rộng toang toác như cái hang ra cười chào công chúa. Công chúa đứng lên cúi đầu đáp lễ. Nhưng tự nhiên nàng ú ớ không nói nên lời và lại nằm vật xuống. Thấy con bị câm vua và hoàng hậu tạm hoãn ngày cưới, chờ công chúa khỏi sẽ làm lễ thành hôn. Đại Vương nóng lòng lắm, nhưng nghe nhà vua nói như vậy đành phải vâng lời. Hấn được nhà vua cho lên tầng gác thứ ba của cung điện và được tiếp đãi rất hậu. Hấn mừng thầm sẽ được làm chồng một nàng công chúa mặt hoa da phấn xinh đẹp như tiên và sẽ được làm vua nửa nước. Nhưng hấn lại lo sợ Mồ Côi tìm thấy và tố giác tà tâm của hấn. Vì vậy hàng ngày hấn đứng trên lầu nhìn về phía đường cái mà Mồ Côi sẽ đi qua.

Lại nói về Mồ Côi thật thà nghe lời Đại Vương ngồi chờ mãi ở đầu làng mà không thấy Đại Vương lại đón. Biết hấn đã lừa mình đoạt cái gậy thần, chàng tìm đường vào kinh để tố cáo với nhà vua. Chiều hôm sau, lúc mặt trời xế bóng thì Mồ Côi tới kinh thành.

Thấy Mồ Côi đang đi cùng ếch, Chuột, Chim, Đại Vương liền chạy xuống tâu vua xin cho bắt giam ngay con yêu quái biết mê hoặc Chuột, ếch, Chim kia lại. Nhà vua đang tin Đại Vương, nghe nói vậy, bèn sai lính bắt Mồ Côi bỏ ngục và đuổi Chim, Chuột, ếch đi. Nhà vua ngầm bảo lính coi ngục không cho Mồ Côi ăn uống gì để Mồ Côi phải chết đói. Nhưng đêm nào Chuột và ếch cũng vào nhà giam tha cơm chuyển nước cho chủ. Chích chòe thì bay đi bay lại dò la tình hình rồi về báo tin cho Mồ Côi.

Từ khi Mồ Côi vào nhà giam, Đại Vương hết lo lắng. Hấn nắm chắc trong tay nàng công chúa trẻ đẹp và cái ngai báu. Hấn dứt lót với quan ngự y trong triều. Được hồi lộ, lão thầy thuốc vào cung tâu với vua:

- Nhà vua và hoàng hậu gả chồng sớm cho công chúa thì công chúa sẽ nói được.

Nghe thầy thuốc nói, nhà vua và hoàng hậu cho là phải liền hội các quan triều thần lại định ngày hôm sau sẽ làm lễ cưới cho công chúa.

Sáng hôm sau, nhà vua sai mổ bò, mổ lợn, giã gạo, gói bánh để soạn sửa lễ cưới. Đại Vương cầm gậy thần đi vênh vang khắp nơi. Công chúa thì mặt ủ mày chau, ngồi câm như hến ở trong buồng kín.

Trong khi Đại Vương đón lấy sự tôn kính của mọi người thì tự dưng có con chim chích chòe bay đến đậu lên vai. Đại Vương lại được thể huênh hoang nói:

- Đây, các người coi! Ta là bậc đại nhân đại đức, đến cả loài chim cũng mến ta bay về với ta...

Không ngờ chích chòe mổ luôn vào mắt hấn làm cho hấn tối tăm mặt mũi. Hấn phát khùng định túm lấy chim, quật cho chết. Nhưng chim đã bay lên, nó bay từ từ đến phía nhà giam qua trước cái máy đại đao của nhà vua. Đại Vương chạy đuổi theo chim. Hấn vô ý chạm phải cái máy đại đao làm cho lưỡi đao sập xuống, chém cụt mất đầu. Cái gậy thần ở trong người hấn văng ra. Chích chòe quay lại tha ngay gậy thần vào trại giam cho Mồ Côi.

Dùng gậy thần, Mồ Côi phá nhà giam đi thẳng vào cung vua có Chuột, ếch, Chim đi theo. Mồ Côi ra mắt hoàng hậu và xin vào chữa bệnh cho công chúa. Khi Mồ Côi vừa bước vào phòng thì tự nhiên công chúa nói được. Nàng tươi cười nói với hoàng hậu:

- Người này mới chính là chồng của con.

Hoàng hậu vô cùng sung sướng chạy ra tâu nhà vua. Giữa lúc ấy nhà vua cũng mới được người ta cho biết Đại Vương vừa bị chém chết vì máy đại đao.

Trước mặt mọi người, Mồ Côi kể lại chuyện cái gậy được thần cho ra sao, bị lọt vào tay Đại Vương như thế nào. Mọi người đều nói:

- Đồ gian ác! Bị chém chết là rất phải!

Nhà vua liền sai mổ thêm bò thêm lợn tiến hành lễ cưới thật linh đình. Triều đình tâu vua chia ngay đất đai cho phò mã. Vua và hoàng hậu đem sổ sách ra định trao cho chàng rể nhưng chàng không nhận nói:

- Hiện nay thiên hạ chưa yên. Bệnh dịch đang lan khắp mọi nơi. Người chết dịch ngày một nhiều. Sau ngày thành hôn ta sẽ cùng công chúa đi đây đi đó để cứu chữa muôn dân thoát khỏi dịch, trở về sẽ bàn chuyện đất đai sau.

Bá quan chư tướng càng cảm phục lòng nhân từ của phò mã. Nhà vua và hoàng hậu càng quý mến rể hiền. Sau ngày cưới, phò mã và công chúa lên đường, Chuột, Chim, ếch lại theo không rời một bước. Đi đến đâu phò mã, công chúa cũng cứu người chết, hỏi thăm người nghèo khổ. Hơn ba năm trôi, chu du khắp nước, phò mã và công chúa đã cứu hàng vạn người chết được sống lại.

Thiên hạ thanh bình. Muôn dân sung sướng. Đi đến đâu người ta cũng ca tụng phò mã và công chúa. Sau đó phò mã cùng công chúa và Chim, Chuột, ếch trở về triều.

Một buổi sáng bách quan văn võ tung hô vạn tuế rồi tôn phò mã lên ngôi thay vua trị vì thiên hạ và công chúa được làm hoàng hậu nội cung.

Hoàng Quyết
biên soạn

 [Trở về trang trước](#)